

פרק ה הלכה א

משנה

°אלו הן הממונין שהיו במקדש: יוחנן בן פינחס על החותמות; אחייה על הסלתות; מתיה בן שמואל על הפייסות; פתחיה על הקינים – ולמה נקרא שמו פתחיה? שהוא פותח דברים ודורשן ויודע בשבעים לשון; בן אחייה על חולי מעים; נחונייה חופר שיחין; גביני כרוז; בן גבר על נעילת שערים; בן בבי ממונה על הפקיע; בן ארזה על הצלצל; הוגדם בן לוי על השיר; בית גרמו על מעשה לחם הפנים; בית אבטינס על מעשה הקטורת; אלעזר על הפרכות; ופינחס המלביש.

אור ל'שרים

פרק ה הלכה א

משנה

דברי הימים א פרק ט נאמר בעניין עבודת הלוויים השוערים ועבודת שאר הלוויים בבית המקדש: ...והם (הלוויים השוערים) על המפתח... ומתיה (שאר הלוויים) על כלי העבודה, כי במקספר יביאום ובמקספר יוציאום. ומתיה מננים על הכלים ועל כל כלי הקדש ועל הסלת והיין והשמן והלבונה והבשמים. ומן בני הפקיעים רבתי המקדש לבשמים. ומתיה מן הלויים... באמונה על מעשה החבתיים. ומן בני הקהתי מן אחיהם על לחם המערכת להכין שבת שבת.

המשנה שבהלכה זו ובהלכה הבאה מונה חמישה עשר שמות של ממונים בבית המקדש על תפקידים שונים.

אלו הן הממונין (מי שהתמנו לתפקידים) שהיו במקדש – על חמישה עשר תפקידים דלהלן:

יוחנן בן פינחס על החותמות – היה ממונה על נתינת חותמות למי שצריכים סלתות ושמנים ויינות למנחות ולנסכים;

אחייה על הסלתות (כן הוא בכתבי היד של המשנה. אבל בדפוס ונציה הבבלי: 'על הנסכים'. וכן הגיה מגיה במסירה שלפנינו. וכן הוא להלן במשנה בהלכה ה) – היה ממונה על קניית סלתות וכן שמנים ויינות ומכירתם למי שצריכים אותם למנחות ולנסכים (עניין החותמות והנסכים מבואר להלן במשנה בהלכות ד-ה);

מתיה בן שמואל על הפייסות – היה ממונה על הטלת הגורלות בין הכוהנים, שעל ידם קובעים מי זוכה בעבודה זו ומי בעבודה זו (הוא נזכר גם במשנה יומא ג,א ותמיד ג,ב. עניין הפייסות מפורט במשנה יומא פרק ב);

פתחיה על הקינים – היה ממונה על קניית תורים ובני יונה ומכירתם למי שצריכים אותם להקרבה; (בנוסח הבבלי של מסכת שקלים נוסף בנוסח המשנה כאן על פי ברייתא שבבבלי מנחות סה,א: 'פתחיה זהו מרדכי'. וכן הוסיף מגיה במסירה שלפנינו. מילים אלו חסרות ברוב נוסחאות המשנה. זיהוי זה של פתחיה עם מרדכי היהודי בתחילת ימי הבית השני הוא אגדי בלבד) – המשנה מביאה מדרש של השם פתחיה: ולמה נקרא שמו פתחיה? שהוא פותח דברים ודורשן – מבאר דברים סתומים ומפרשם, ויודע – לדבר בשבעים לשון – בשבעים שפות (חכמים נקטו "שבעים לשון" כנגד שבעים בני נח שמהם נפרדו האומות (בראשית פרק י'). אבל הביטוי הזה הוא ספרותי);

בן אחייה על חולי מעים – היה ממונה על ריפויים של הכוהנים החולים במחלת מעיים;

נחונייה חופר שיחין – היה ממונה על חפירת בורות מים, כדי שיהיו מים מצויים לשתייה לבני ירושלים ולעולי רגלים;

גביני כרוז – היה מכריז במקדש בכל בוקר;

בן גבר על נעילת שערים – היה ממונה על נעילת השערים במקדש בכל ערב, וכן על פתיחת השערים במקדש בכל בוקר;

בן בבי ממונה על הפקיע – היה ממונה על הכנת הפתילות למנורת המקדש, שהיו נעשות מפקעת צמר או פשתן לפני טווייתה לחוט;

בן ארזה על הצלצל – היה ממונה על הקשה בכלי שיר זה לסימן ללוויים לפתוח בשיר;

הוגדם בן לוי על השיר – היה ממונה על השירה בפה של הלוויים;

בית גרמו על מעשה לחם הפנים – משפחת כוהנים שהיתה ממונה על אפיית לחם הפנים;

בית אבטינס על מעשה הקטורת – משפחת כוהנים

°כא,א